

**Evropsko sodišče
za človekove pravice**

**Vprašanja
in
Odgovori**

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Vprašanja
in
Odgovori

Kaj je Evropsko sodišče za človekove pravice?

Evropsko sodišče za človekove pravice je mednarodno sodišče s sedežem v Strasbourgu. Sestavlja ga toliko sodnikov, kolikor držav članic Sveta Evrope je ratificiralo Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin – za zdaj sedeminštirideset¹. Sodniki so člani Sodišča kot posamezniki in ne zastopajo nobene države. Pri obravnavanju vlog Sodišču pomaga Tajništvo, v katerem so v glavnem pravniki (imenovani tudi «pravni sodelavci») iz vseh držav članic. Tudi oni so popolnoma neodvisni od držav, iz katerih so prišli, in ne zastopajo niti vlagatelj pritožb niti držav.

Kaj je Evropska konvencija o človekovih pravicah?

Evropska konvencija o človekovih pravicah je meddržavna pogodba, ki jo lahko podpišejo samo države članice Sveta Evrope. Konvencija, s katero je bilo Sodišče ustanovljeno, in ki določa njegovo delovanje, vsebuje seznam pravic in jamstev, ki so se jih države zavezale spoštovati.

¹ Vse države niso ratificirale vseh protokolov h Konvenciji (s katerimi se ustvarjajo dodatne pravice). Podatke o tem najdete na naši spletni strani.

Ta vprašanja in odgovore je pripravilo Tajništvo Sodišča za človekove pravice in za sodišče ni zavezujoč.

Njegov namen je podati splošne osnovne informacije o delu Sodišča.

Za podrobnejše informacije glejte dokumente na spletni strani Sodišča, ki jih je pripravilo Tajništvo Sodišča (www.echr.coe.int) in Pravilnik Sodišča.

Evropsko sodišče za človekove pravice

Council of Europe

F-67075 Strasbourg cedex

www.echr.coe.int

Kaj dela Evropsko sodišče za človekove pravice?

Sodišče uveljavlja Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. Njegova naloga je zagotoviti, da države spoštujejo pravice in jamstva, določena v Konvenciji. Zato proučuje pritožbe (oziroma «vloge»), ki so jih vložili posamezniki, včasih pa tudi države. Kadar Sodišče ugotovi, da je država članica kršila eno ali več teh pravic in jamstev, izreče sodbo. Sodbe so zavezujoče: zadevne države jih morajo spoštovati.

Kdaj se lahko pritožim na Evropsko sodišče za človekove pravice?

Vlogo na Sodišče lahko vložite, če menite, da ste osebno in neposredno prizadeti zaradi kršitve katere od pravic ali jamstev, določenih v Konvenciji in njenih protokolih. Kršiteljica mora biti ena od držav, ki jih Konvencija zavezuje.

Katere pravice so zavarovane s Konvencijo in njenimi protokoli?

Konvencija zlasti varuje:

- ☞ pravico do življenja;
- ☞ pravico do poštenega sojenja v civilnih in kazenskih zadevah;
- ☞ pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja;

- ☞ svobodo izražanja;
- ☞ svobodo mišljenja, vesti in vere;
- ☞ pravico do učinkovitega pravnega sredstva;
- ☞ pravico do mirnega uživanja posesti in
- ☞ pravico voliti in biti voljen.

Kaj Konvencija in njeni protokoli prepovedujejo?

Konvencija zlasti prepoveduje:

- ☞ mučenje in nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje;
- ☞ samovoljno in nezakonito pridržanje;
- ☞ diskriminacijo pri uživanju pravic in svoboščin, določenih v Konvenciji;
- ☞ izgon lastnih državljanov ali prepoved vstopa v državo svojim državljanom;
- ☞ smrtno kazen in
- ☞ skupinski izgon tujcev.

Katere pogoje moram izpolnjevati, da lahko vložim vlogo?

Kateri pogoji se nanašajo name osebno?

- ☞ Ni potrebno biti državljan ene od držav članic Sveta Evrope. Za kršitev, zaradi katere se pritožujete, pa mora biti odgovorna ena

od držav, ki jih zavezuje Konvencija na območju njene "jurisdikcije", kar običajno pomeni na njenem ozemlju.

- ☞ Lahko ste fizična ali pravna oseba, kot je na primer gospodarska družba ali združenje.
- ☞ Neposredno in osebno morate biti prizadeti zaradi kršitve, ki jo navajate. Ne morete se na splošno pritoževati na nek zakon ali ukrep, ker se vam, na primer, ne zdi pošten; prav tako ne morete vložiti vloge v imenu drugih oseb (razen če so jasno določene in ste vi njihov uradni zastopnik).

Ali morajo biti prej izpolnjeni kakšni pogoji pri sodiščih v državi?

- ☞ Da. Predhodno morate v državi izčrpati vsa pravna sredstva, s katerimi bi lahko odpravili stanje, zaradi katerega se pritožujete (to običajno pomeni vložitev pritožbe pred ustreznim sodiščem in izrabo vseh razpoložljivih pravnih sredstev, kar v primeru Slovenije pomeni tudi vložitev ustavne pritožbe pri Ustavnem sodišču Republike Slovenije).
- ☞ Ni pa dovolj, da izkoristite vsa pravna sredstva, temveč je potrebno, da ste se v njih dejansko pritožili zaradi domnevne kršitve pravic, varovanih s Konvencijo.
- ☞ Za vlogo pritožbe imate na razpolago samo šest mesecev od datuma pravnomočnosti odločbe sodišča v svoji državi (na splošno rečeno, od sodbe najvišjega sodišča). Po tem roku Sodišče ne more več sprejeti vaše vloge.

Proti komu se lahko pritožim?

- ☞ Proti eni ali več državam, ki jih zavezuje Konvencija, in ki so po vašem mnenju (z enim ali več dejanji ali opustitvami, ki so vas neposredno prizadele), kršile Evropsko konvencijo o človekovih pravicah.

- ☞ Ukrep ali ukrepe, glede katerih se pritožujete, je moral sprejeti eden ali več organov oblasti v zadevni državi/državah (kot je na primer sodišče ali upravni organ).
- ☞ Sodišče ne more obravnavati pritožb proti posameznikom ali zasebnim ustanovam, kot so na primer gospodarske družbe.

Zaradi česa se lahko pritožim?

- ☞ Vaša vloga se mora nanašati na eno od pravic, določenih v Evropski konvenciji o človekovih pravicah. Domnevne kršitve se lahko nanašajo na zelo različne zadeve, kot so na primer: mučenje zapornikov in slabo ravnanje z njimi, nezakonit odvzem prostosti; pomanjkljivosti pri civilnih ali kazenskih sojenjih, diskriminacija pri uresničevanju pravic določenih s Konvencijo, starševske pravice, spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja, omejevanje pri izražanju mnenja ali pri dajanju ali sprejemanju informacij, svobodo zbiranja ali demonstriranja, izgon in izročitev, zaplembo premoženja in razlastitev.
- ☞ Pritožite se lahko edinole na kršitve Evropske konvencije o človekovih pravicah ne pa drugih pravnih listin, kot sta na primer Splošna deklaracija človekovih pravic ali Listina o temeljnih pravicah.

Kako naj se pritožim na Sodišče, če menim, da sem žrtev kršitve Konvencije?

Sodišču pošljite v celoti izpolnjen in podpisan pritožbeni obrazec². Obrazec morate skupaj s potrebnimi dokumenti poslati po pošti na naslednji naslov:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex**

- ☞ Pišete lahko v enem od uradnih jezikov Sodišča (angleščini in francoščini) ali pa v uradnem jeziku ene od držav, ki so ratificirale Konvencijo (tudi v slovenščini).
- ☞ Pritožbenega obrazca ni treba pošiljati po telefaksu, saj se s tem ne prekine rok za vložitev pritožbe, ki je določen v Konvenciji. Sodišče upošteva samo izvirnike pritožbenih obrazcev, poslani po pošti.
- ☞ Ne prihajajte v Strasbourg osebno, da bi ustno predstavili svojo zadevo. Vaša zadeva ne bo zaradi tega nič hitreje obravnavana, prav tako ne nudimo pravnega svetovanja.
- ☞ Tajništvo vas lahko zaprosi za dodatne dokumente, informacije ali pojasnila v zvezi z vašimi pritožbami.
- ☞ Pritožbeni obrazec si prenesite s spletišča Sodišča, ga skrbno in čitljivo izpolnite, podpisite ter ga čim prej pošljite na Sodišče. Obrazec mora vsebovati:

² Obrazec pritožbe lahko najdete na naši spletni strani.

- kratek povzetek dejstev in vaših pritožb;
- navedbo pravic iz Konvencije, ki so bile po vašem mnenju kršene;
- navedbo pravnih sredstev, ki ste jih že uporabili;
- kopije vseh odločb, ki so vam jih v zvezi z vašo zadevo izdali zadevni organi oblasti (teh dokumentov ne vračamo, zato pošljite samo njihove kopije) in
- vaš podpis (vlagatelja pritožbe) ali podpis vašega zastopnika.

- ☞ Če želite ohraniti anonimnost, morate o tem takoj obvestiti Sodišče in navesti razloge za to. Predsednik Sodišča bo nato odločil o upravičenosti vaše zahteve.
- ☞ Na tej stopnji postopka ni potrebno, da bi vas zastopal odvetnik. Če pa se želite obrniti na Sodišče preko zastopnika, morate obrazcu pritožbe priložiti pooblastilo zanj, da lahko nastopa v vašem imenu.

Katere so glavne značilnosti postopka?

- ☞ Postopek poteka pisno. O vsaki odločitvi Sodišča boste pisno obveščeni. Javne obravnave so redke.
- ☞ Vaša zadeva bo obravnavana brezplačno.
- ☞ Čeprav v začetnih stopnjah postopka za zastopanje ne potrebujete odvetnika, pa je ta potreben od trenutka, ko je o vlogi obveščena zadevna Vlada. Velika večina vlog je razglašanih za nedopustne in o njih Vlada ni obveščena.
- ☞ Pokriti boste morali samo svoje stroške (kot so honorarji odvetnikov ali izdatki za raziskave in korespondenco).
- ☞ Po vložitvi pritožbe lahko zaprosite za pravno pomoč. Pravna pomoč ni odobrena samodejno in takoj, ampak šele na poznejši stopnji postopka.

Kako se vodijo postopki?

- ☞ Sodišče mora najprej pregledati, če je vaša vloga dopustna. To pomeni, da mora zadeva izpolnjevati določene pogoje, ki so določeni v Konvenciji. Če pogoji niso izpolnjeni, bo vaša vloga zavržena. Če ste v vlogi navedli več pritožb, lahko Sodišče eno ali več njih razglasi za dopustne, druge pa zavrže.
- ☞ Če je vaša vloga ali ena od vaših pritožb razglašena za nedopustno, je taka odločitev Sodišča dokončna in je ni mogoče razveljaviti.
- ☞ Če je vaša vloga ali ena od vaših pritožb razglašena za dopustno, si bo Sodišče prizadevalo da stranki (vi in zadevna država) skleneta poravnavo. Če poravnava ne bo sklenjena, bo Sodišče vlogo obravnavalo "po vsebini" – kar pomeni, da bo odločilo, ali je bila Konvencija kršena ali ne.

Kako dolgo bom moral čakati?

- ☞ Glede na sedanje sodne zaostanke boste morda morali čakati leto dni, preden bo Sodišče lahko opravilo začetni pregled vaše vloge. Nekatere vloge pa so lahko prednostno obravnavane kot nujne, zlasti kadar je pritožnik v neposredni fizični nevarnosti.

Kaj lahko pričakujem?

Če Sodišče ugotovi kršitev vam lahko dosodi "pravično zadoščenje", to je določen znesek nadomestila za posamezne vrste škode. Sodišče lahko od zadevne države zahteva tudi, da vam povrne stroške, ki ste jih imeli s predstavitvijo vaše zadeve. Če pa Sodišče ugotovi, da kršitev ni bilo, vam ne bo treba plačati nobenih dodatnih stroškov (na primer stroškov, ki jih je imela tožena država).

Vedeti morate:

- ☞ Sodišče nima pooblastil, da bi lahko ovrгло odločbe sodišč posamezne države ali razveljavilo njene zakone.
- ☞ Sodišče tudi ni odgovorno za izvrševanje svojih sodb. Takoj, ko je razsodilo, preide ta odgovornost na Odbor ministrov³ Sveta Evrope, katerega naloga je, da nadzoruje izvršitev in zagotovi, da so plačane morebitne odškodnine.

3 Svet Ministrov sestavljajo ministri za zunanje zadeve držav članic ali njihovi zastopniki.

Česa Evropsko sodišče za človekove pravice ne more storiti zame?

- ☞ Sodišče ne deluje kot pritožbeno sodišče v odnosu do državnih sodišč; zadev ne obravnava ponovno, njihovih sodnih odločb ne more razveljaviti ali spremeniti.
- ☞ Sodišče v vašem imenu ne bo neposredno posredovalo pri organu, proti kateremu se pritožujete. V izjemnih primerih lahko Sodišče uvedečasne ukrepe. To se zgodi le v primeru resnega tveganja za telesno integriteto pritožnika.
- ☞ Sodišče vam ne bo pomagalo iskati ali plačati odvetnika, ki bi sestavil vašo pritožbo.
- ☞ Sodišče vam ne more dati informacij o veljavnih zakonskih določbah v državi, proti kateri je usmerjena vaša pritožba.

